

Міністерство освіти і науки
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Навчально-науковий інститут української філології та журналістики
Кафедра української мови

Дипломна робота
магістра
з теми:

СТИЛІСТИЧНІ ТА ТЕКСТОВІ ФУНКЦІЇ ЛЕКСИЧНИХ МАРКЕРІВ В
УКРАЇНСЬКІЙ ХУДОЖНІЙ ІСТОРИЧНІЙ ПРОЗІ

Виконала:
студентка 2 року навчання
освітнього ступеня «магістр» групи Ukr1-M22
спеціальності 014 Середня освіта
(Українська мова і література)
Заплітна Ангеліна Валентинівна

Керівник: Марчук Л.М., доктор філологічних наук,
професор кафедри української мови

Рецензент: Гудима Н.В., кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теорії та методик початкової освіти

Кам'янець-Подільський – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Оцінка як соціолінгвістичний концепт.....	7
1.1 Дослідження оцінки у філософсько-психологічному аспекті.....	7
1.2 Оцінна шкала та поняття шкалювання в українській історичній прозі.....	19
1.3 Методи компетентнісного підходу до вивчення лексикології в школі.....	29
Висновки до першого розділу.....	35
РОЗДІЛ 2. МАРКЕРИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ОЦІНКИ В УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРИЧНІЙ ПРОЗІ.....	38
2.1 Термінологічне поле поняття «маркер».....	38
2.2. Функціональні особливості вставних та вставлених конструкцій як маркерів оцінки.....	47
2.3 Прецедентні тексти як дискурсивні маркери в історичній художній прозі.....	53
Висновки до другого розділу.....	59
РОЗДІЛ 3. ТЕКСТОТВІРНІ ФУНКЦІЇ ОЦІНКИ В УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРИЧНІЙ ПРОЗІ.....	62
3.1 Стилїстична та експресивна маркованість оцінних висловлювань.....	62
3.2 Емоційна функція оцінної структури текстів.....	68
Висновки до третього розділу.....	82
ВИСНОВКИ.....	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ....	89

ВСТУП

Семантичні зміни мовних одиниць, які спостерігають мовознавці упродовж останніх десятиліть, мають підвищену евристичну цінність, тому пильна увага мовознавців до них зумовлена видозміною смислових одиниць.

Вивчення мови художніх творів та визначення засобів їх стилістичного аналізу – це проблеми, яким присвячено низку досліджень (В. Виноградов, Г. Винокур, В. Дроздовський, С. Єрмоленко, В. Кухаренко, Л. Лисиченко, Л. Ставицька та ін.). Але ще досить мало досліджень, присвячених вивченню художньої мови та ідіостилю конкретних митців (Т. Мейзерська, А. Мойсієнко, Н. Сологуб, С. Форманова та ін.).

Нові напрями дослідження тексту реалізуються в нових підходах до аналізу мовних одиниць, які раніше однозначно розглядалися з традиційних поглядів.

Саме психологічно зумовлені оцінні, культорологічні, естетичні, соціальні чинники, які створюють прагматичний ореол слова, відбито в українській історичній прозі кінця XX – початку XXI століття.

Універсальна природа оцінки зумовлює її належність до основних мовних категорій та пояснює значну кількість наукових досліджень за цією тематикою. Вітчизняні та зарубіжні вчені досліджували лексико-семантичний вияв оцінки (О. Бессонова, Т. Космеда та ін.); зв'язок оцінки з експресивністю (О. Вольф, Н. Лук'янова та ін.); на морфологічному рівні досліджено різні частини мови, серед яких найчастотнішими є прикметники, прислівники, дієслова та іменники (Н. Вишивана, І. Кононенко, О.Островська, О. Халіман); синтаксичний рівень зацікавив дослідників як контекст реалізації оцінного значення (Т. Маркелова, В. Шинкарук та ін.); у рамках лінгвістики тексту зреалізовано функційний підхід до вивчення оцінки (В. Вольф, Н. Гуйванюк, Т. Маркелова та ін.). На рівні тексту оцінку розглядали з позиції її комунікативно-прагматичних особливостей (І. Арнольд, В. Гак, А. Загнітко, Л. Соловйова, В. Нагель, А. Романовська,

В. Телія, Ю. Фоміна); функціонування в різних дискурсах: науковому (Л. Кудасова, О. Садлівська), публіцистичному (І. Онищенко), розмовному (М. Ягубова) та ін. Та попри значну кількість досліджень категорії оцінки як однієї з основних мовних категорій оцінні компоненти в жанрі українського історичного роману з проєкції лінгвокультурного аспекту ще не були об'єктом спеціального дослідження.

Актуальність роботи зумовлена потребою поглибленого вивчення індивідуально-авторського сприймання та оцінювання дійсності, що відображається в конструкціях мови письменників, є одним із оцінних елементів будь-якої культури (лінгвістична гіпотеза Сепіра – Уорфа); зверненням до історичних романів як таких, що актуалізують ментальний, лінгвокультурологічний аспекти; аналізом функційних виявів в історичних текстах.

Актуальність цієї проблематики в сучасному українському мовознавстві зумовлена не лише недостатнім її висвітленням і певною фрагментарністю досягнутих результатів, а й тим, що, крім суто лінгвістичного аспекту, вона має й історико-культурний аспект.

Мета дослідження полягає в з'ясуванні вираження оцінки як соціокультурного концепту в українській історичній прозі, функціонування оцінних одиниць як вияву менталітету українського народу та особливостей жанру історичної прози.

Мета зумовила розв'язання таких завдань:

- сформулювати теоретико-методологічні засади дослідження оцінки на матеріалі історичної прози;
- уточнити класифікації оцінки, відомі в зарубіжній та вітчизняній лінгвістиці;
- з'ясувати роль оцінних засобів у створенні експресивного забарвлення художнього тексту;
- схарактеризувати засоби реалізації й інтенсифікації оцінного значення з урахуванням специфіки історичних текстів;

– висвітлити текстотвірні характеристики оцінки в сучасних українських історичних художніх текстах.

Об’єктом дослідження став художній стиль сучасної української літературної мови, а саме мова історичної прози, **предметом** – система мовних засобів репрезентації актуалізованих в історичних текстах типів оцінки.

Матеріалом для дослідження слугувала вибірка з художнього дискурсу, представленому текстами історичних творів Я. Бакалець, П. Загребельного, Р. Іваничука, Р. Іванченко, В. Кожелянка, В. Малика, М. Матіос, Ю. Мушкетика, П. Панча, В. Шевчука, В. Шкляра.

Для досягнення мети та розв’язання поставлених у роботі завдань використано комплексну **методику** дослідження. Застосовувалися переважно описові **методи** дослідження. Під час відбору матеріалу дослідження застосовувався *метод суцільної вибірки*. *Зіставний метод* дав змогу порівняти значення, в яких ужиті оцінні лексеми. *Метод психолінгвістичного експерименту* дав можливість встановити співвідношення між загальним та індивідуальним, а також показати сучасні, актуальні значення, в яких уживаються проаналізовані лексеми. Для наочності і переконливості результатів застосовувалась *квантитативна обробка матеріалу*. *Описовий метод* слугував для виявлення формальних, семантичних та функціональних характеристик досліджуваних одиниць; *аналіз словникових дефініцій* забезпечив виокремлення лексичних засобів створення оцінки. *Контекстуальний аналіз* дав змогу дослідити мовні та екстралінгвальні чинники, які впливають на засоби вираження оцінки. *Дистрибутивний аналіз* дозволив виявити приховану оцінну інформацію в тексті.

Елементи наукової новизни одержаних результатів полягає в тому, що цілісно досліджено функціонування оцінних лексичних одиниць у творах авторів української історичної прози останніх десятиліть; проаналізовано оцінну лексику негативно-оцінної та позитивно-оцінної семантики; визначено ментальний аспект оцінки в історичних прозових творах,

виокремлено і типізовано мовні засоби, які використовуються для вираження аксіосемантики оцінки.

Теоретичне значення роботи полягає в з'ясуванні ролі оцінки в реалізації авторської настанови художнього історичного тексту, розкритті лінгвокультурних закономірностей її реалізації в цьому тексті, осмисленні специфіки функціонування оцінних лексем в текстах українського історичного роману.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дослідження, основні положення, висновки можуть бути використані у викладанні стилістики сучасної української мови, лексикології, на заняттях з лінгвістичного аналізу тексту й вивченні ідіостилю письменника. Вони прислужаться також у лексикографічній практиці для укладання словника символів окремого письменника.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати роботи були виголошені на засіданні кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (листопад 2023) та на звітній конференції студентів (квітень 2023).

Структура та обсяг. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаної наукової літератури т список ілюстративних джерел.

ВИСНОВКИ

Використовуючи в роботі термін «категорія оцінки», розглядаємо його як універсальну категорію, що виражає позитивне чи негативне ставлення мовця до змісту мовлення й реалізується в частинах слова, вигуках, модальних частках, повнозначних лексемах, словосполученнях, фразах, у мовленнєвих актах та аксіологічних категоріях.

Широке розповсюдження феномена оцінки в різних сферах діяльності людини й суспільства послужило причиною того, що вивчення деяких аспектів проблеми оцінки проводиться не лише в межах таких розділів лінгвістики як семантика, стилістика, прагматика, соціолінгвістика, психолінгвістика, але й у суміжних з лінгвістикою дисциплінах: філософії, психології, акмеології, етики, естетики, логіки тощо.

Фундаментом поняття оцінки є філософська теорія цінностей, що робить оцінку універсальною категорією (навіть чи існує мова, в якій відсутні поняття «добре» і «погано»), а мовну ситуацію оцінки – типовою, що вимагає відбору та використання певних мовних засобів для вираження оцінного значення.

Аналіз логіко-філософських та теоретичних концепцій мисленнєвого поняття оцінки дозволяє розглядати її як об'єктивну властивість предметів та явищ докільля відображатися у свідомості відповідно норм сприйняття цього докільля певною особою; виявляється в глобальному системному відношенні «добре / погано»; фіксується як присутність / відсутність чого-небудь в певному просторово-часовому континуумі; характеризується градаційністю, має кілька рівнів абстракції, які формуються в процесі пізнання: властивості речей, властивості самі по собі, міра/ступінь властивостей; базується на понятті «норма», «нуль», «еталон», створюючи рамку оцінки: з нормою порівнюється річ, учинок, людина тощо, та ця оцінка розташовується на оцінній шкалі, тому всередині категорії оцінки виявляється ієрархія змістових опозицій, пов'язаних з концептуалізацією об'єктивно поліморфних

оцінних властивостей речей, які знаходять відображення в мовній семантиці. Багатий текстологічний та лексикографічний матеріал дозволив нам здійснити аналіз художніх текстів та виявити особливості реалізації мовних одиниць, враховуючи граматичний та стилістичний аспекти.

У проаналізованих художніх текстах історичної прози кінця XX – початку XXI ст. засоби вираження оцінки нерівнозначні та неоднорідні. Одні використовуються регулярно, займають центральну позицію (прикметники); інші використовуються нерегулярно, уточнюють, модифікують оцінні відношення, займають другорядну позицію (прислівники, займенникові слова та ін.). Більшість лексем володіють лише денотативним значенням, а тому з погляду виражальних можливостей вони нейтральні. Водночас, у художній мові, так звані нейтральні слова, набувають досить несподіваних емоційних і навіть функціонально-стилістичних забарвлень, а отже оцінність нейтральних слів є контекстуально-зумовленою.

На підставі проаналізованих художніх текстів можемо зробити висновки, що визначені нами засоби вираження категорії оцінки, а саме широко представлені в українській історичній прозі. Віднайдені одиниці допомагають виразити ставлення героїв та самого автора до зовнішніх подій, оцінити зовнішність героїв та їх риси характеру.

Найсуттєвішою ознакою об'єкта дослідження – текстів історичної прози з негативною чи позитивною оцінкою є здатність об'єкта описувати фрагменти навколишньої дійсності та відношення, тобто окремі ситуації дійсності.

У художньому тексті оцінка експлікується словами, словосполученнями, висловлюваннями, абзацами та невисловлена (мислима, уявна), тобто висловлена подумки на рівні: слова, словосполучення, висловлювання, речення, абзацу.

Оцінка може бути виражена експліцитно й імпліцитно. Піднесена та облеслива лексика в емотивних контекстах не обов'язково виражає позитивну оцінку, вона може виражати й несхвалення: сарказм, іронію, зневагу. Щоб

правильно зрозуміти те, що хотів сказати автор висловлювання, потрібно враховувати ситуативність. Дискурс та контекст є одними з найголовніших чинників для інтерпретації оцінних висловлювань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев Г. Динаміка власних імен мелітопольців (на прикладі ХХ століття). *Урок української*. 2002. № 5. С. 26–28.
2. Антофійчук В. Євангелійські образи в українській літературі ХХ століття. Чернівці : Рута, 2001. 335 с.
3. Апроксимативні методи вивчення лексичного складу : навч. посіб. / В. В. Левицький, О. Д. Огуй, С. В. Кійко, Ю. Є. Кійко. Чернівці : Рута, 2000. 136 с.
4. Бацевич Ф. С. Нариси з лінгвістичної прагматики : [моногр.]. Львів : ПАІС, 2010. 336 с.
5. Бацевич Ф.С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2008. 240 с.
6. Берестова А. А. Прецедентні релігійні назви і прецедентні тексти з релігійним компонентом як дискурсивні маркери (на матеріалі сучасної української художньої прози) [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://naub.ua.edu.ua/2014/pretsedentni-relihijni-nazvy-i-pretsedentni-teksty-z-relihijnym-komponentom-yak-dyskursyvni-markery-na-materiali-suchasnoji-ukrajinskoji-hudozhnoji-prozy/>.
7. Бессонова О. Л. Оцінний тезаурус англійської мови: когнітивно-гендерні аспекти. Донецьк : ДонНУ, 2002. 362 с.
8. Бессонова О. Концептуальна організація оцінного тезауруса англійської мови. *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць. Донецьк : ДонДУ, 2005. Вип 13. С. 241–245.
9. Бойко Н. І. Українська експресивна лексика: семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти : [моногр.]. Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект Поліграф», 2005. 552 с.
10. Бондаренко О. В. Українська ментальність в розмаїтті національних ментальних формоутворень й архетипів: історико-культурний аспект.

Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : зб. наук. праць. 2008. Вип. 32. С. 66–78.

11. Бондаренко Н. Виховання громадянськості старшокласників на уроках української мови. *Дивослово*. 2020. № 3. С. 2–6.

12. Бріцин В. М., Мозгунов В.В. Когнітивні аспекти теорії модальності (на матеріалі східнослов'янського художнього дискурсу). *Мовознавство*. 2013. № 2–3. С. 128–148.

13. Ващенко Г. Виховний ідеал : підруч. для педагогів, вихователів, молоді і батьків. [3-є вид.]. Полтава : Полтав. вісн., 1994. 191 с. (Твори ; Т. 1).

14. Великий тлумачний словник сучасної української мови; уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.

15. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови: академ. граматика укр. мови. Київ : Пульсари, 2004. 400 с.

16. Вишивана Н. В. Прикметники оцінки у сучасній німецькій мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». Київ, 1999. 19 с.

17. Вишивана Н. Особливості мовної категорії оцінності та структура оцінки. *Науковий вісник Чернівецького національного університету*. Сер. : Германська філологія. Чернівці : Рута, 2004. Вип. 188–189. С. 73–78.

18. Вільчинська Г. П. Семантико-словотвірна характеристика оцінних назв осіб в українській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова». Тернопіль, 1996. 21 с.

19. Возняк Т. Спроба функціонального підходу до опису семантичного простору мови. *Тексти та переклади*. Харків, 1988. С. 17.

20. Галайбіда О. В. Вставлені конструкції в українському художньому тексті : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова». Київ, 2009. 21 с.

21. Горошкіна О.М., Попова Л.О. Сучасний урок української мови: від планування до проведення. Харків : Видавнича група «Основа», 2010. 111 с.

22.Греб М. Національно-культурний компонент змісту навчання лексикології і фразеології української мови. Українська мова і література в школах України. 2017. № 6. С. 3–7.

23.Гузак А. М. Особливості функціонування прагматичних маркерів у сучасній англійській мові [Електронний ресурс]. URL: http://sconference.org/publ/nauchno_prakticheskie_konferencii/filologicheskie_na_uki/germanskie_jazyki/11-1-0-974.

24.Гуйванюк Н. В., Агафонова А.М. Антропоцентричний підхід до вивчення мовних явищ (на матеріалі авторизованих конструкцій сучасної української мови) : навч. посіб. Чернівці : Рута, 2001. 56 с.

25.Дорда В. О. Мовна картина світу американських студентів. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2010. № 7. С. 178–182.

26.Дорда В. О. Системна організація лексико-семантичних одиниць американського студентського сленгу. *Філологічні трактати*. 2010. № 1. С. 5–11.

27.Дороз В.Ф., Ларіна Т.Е. Сучасний урок (українська мова та література) : навчально-методичний посібник. Бердянськ, 2005. 84 с.

28.Дудик П. С. Стилїстика української мови. Київ : Академія, 2005. 368 с.

29.Єрмоленко С. С., Харитонович Т. А., Ткаченко О. Б., Яворська Г. М., Ткаченко В. А., Шамота А. М. Мова в культурі народу : план-проспект. *Мовознавство*. 1998. № 4–5. С. 7–12.

30.Жила С. Вивчення роману-притчі «Вогненні стовпи» Романа Іваничука в школі. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2006. № 7. С. 5–18.

31.Загнітко А. П., Вінтонів М. О., Сегін Л. В. Глибина вставленості в структурі у структурі сучасного українського речення. *Український синтаксис* : навч.-практ. комплекс : в 2-х ч. / А. П. Загнітко, М. О. Вінтонів, Л. В. Сегін. 2-ге вид., доповн. Донецьк–Слов'янськ : ДонНУ, 2011. 652 с.

32. Загнітко А. П. Теоретична граматика сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис : [монографія]. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. 992 с.
33. Зло [Електронний ресурс]. URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%BB%D0%BE>.
34. Ілик О. І. Дискурсивні слова: ознаки та критерії виділення [Електронний ресурс]. URL: <http://naub.ua.edu.ua/2013/dyskursyvni-slova-oznaky-ta-kryteriji-vydilennya/>.
35. Іщенко Н. Г. Оцінний компонент лексичного значення слова/ *Філологічні трактати*. 2010. Т. 2, № 3. С. 47–50.
36. Калита О. М. Лінгвістична сутність іронії та семантичні механізми формування іронічного смислу. *Українська мова*. 2006. № 2. С. 67–74.
37. Карпенко О. Ю. Ментальна організація власних назв/ *Мовознавство*. 2004. № 4. С. 25–35.
38. Коваль А. П. Спочатку було Слово: Крилаті вислови біблійного походження в українській мові. Київ : Либідь, 2001. 309 с.
39. Кондратенко Н. В. Інтертекстуальна номінація в модерністському та постмодерністському художньому тексті. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечнікова*. Сер. : Філологія, 2013. Т. 18, вип. 2. С. 69–74.
40. Кононенко В. І. Мова у контексті культури : [моногр.]. Київ – Івано-Франківськ : Плай, 2008. 390 с.
41. Кононенко В. І. Українська лінгвокультурологія. Київ : Вища школа, 2008. 327 с.
42. Кононенко В. І. Компоненти оцінної структури прикметників. *Мовознавство*. 1989. № 3. С. 54–60.
43. Коротун О. О. Семантика оцінки в номінаціях особи. *Ономастика і апелятиви* : зб. наук. праць. Донецьк : ДНУ, 2001. Вип. 14. С. 86–92.
44. Космеда Т. А. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики : засоби вираження категорії оцінки в українській та російській мовах : автореф. дис.

на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова», 10.02.02 «Російська мова». Харків, 2001. 32 с.

45.Космеда Т. А. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2000. 350 с.

46.Космеда Т. Типові дискурсивні слова як показник комунікативної компетенції мовної особистості (на прикладі аналізу «живого» мовлення І. Франка). *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць / укл. : Анатолій Загнітко (наук. ред.) та ін. Донецьк : ДонНУ, 2008. Вип. 17. С. 206–210.

47.Кочерган М. П. Слово і контекст (Лексична сполучуваність і значення слова). Львів : Вища школа, 1980. 184 с.

48.Крисанова Т. О. Співвідношення емотивного та оцінного компонентів висловлювань, що передають негативну оцінку адресата. *Філологічні студії*. Луцьк : Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки ; Волинський Академічний Дім, 2001. № 2. С. 70–73.

49.Крищук В. Вербалізація релігійних символів у романі Р. Іваничука «Хресна проща»). *Максим Рильський у культурно-освітньому, літературному і науковому просторі України ХХ століття* : матеріали заочн. всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 26–27 лютого 2015 р.). Хмельницький : Цюпак А. А., 2015. С. 166–171.

50.Крищук В. Оцінка як предмет мовознавчих студій. *Філологічний дискурс* : зб. наук. праць. Хмельницький : ХГПА, 2015. Вип. 1. С. 74–78.

51.Кузенко Г. М. Структурно-семантичні та комунікативно-прагматичні особливості емотивних висловлювань негативної оцінки : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2006. 211 с.

52.Кузнєцова О. Використання паронімів у мовленні. *Дивослово*. 2019. № 6. С. 15–17.

53.Лавренюк В. Інноваційні і традиційні підходи у викладанні лінгвістичних дисциплін. *Дивослово*. 2020. № 2. С. 2–5.

54.Лисиченко Л. А. Лексикологія сучасної української мови. Семантична структура слова. Харків : Вища школа, 1977. 114 с.

55.Літвінов О. І., Літвінова М.М. Табуїзовані та евфемістичні фразеологізми як частина англійського сленгу. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2010. № 3(190). С. 24–31.

56.Літературознавча енциклопедія : у 2-х тт. / [авт.-уклад. Ю. І. Ковалів]. Київ : Академія, 2007. Т. 1. 608 с.

57.Літературознавчий словник-довідник / [за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка]. Київ : Академія, 2007. 752 с.

58.Лукенчук А. В. Прикметники оцінки в сучасній англійській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». Львів, 1993. 16 с.

59.Марчук Л. М. Функціонально-семантичний аспект градації в українській мові : [моногр.]. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2007. 304 с.

60.Марчук Л. М., Туранська В.Л. Аксіологічна оцінка лінгвокультурами «війна» в прозі М. Стельмаха. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Сер. : Філологічні науки. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2012. Вип. 31. С. 289–291.

61.Марчук Л. М., Туранська В.Л. Синергетична основа вербалізації етносвідомих елементів у романі Ліни Костенко «Записки українського самашедшого». *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Сер. : Філологічні науки. Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2011. Вип. 25. С. 465–467.

62.Матяш Н. А. Слово як лінгвокогнітивний і лінгвокультурологічний феномен. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»* : зб. наук. праць. Сер. : Філологічна». Острог : вид-во НУ «Острозька академія», 2014. Вип. 42. С. 108–111.

63.Мельничук Ю., Акуліна О. Жанр есе в шкільній практиці: класика чи інновація? *Українська мова і література в школах України*. 2017. № 12. С. 17–19.

- 64.Микитюк А. Функції дискурсивних маркерів. *Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики* : наук. журн. 2012. № 1. С. 93–100.
- 65.Мисик І. Г. Історія філософії в Україні. Одеса : Фенікс, 2011. 134 с.
- 66.Михальченко М. До питання про категорію оцінки та її місце в тексті. *Донецький вісник наукового товариства імені Т. Г. Шевченка*. Донецьк : Східний видавничий дім, 2007. Т. 4. С. 156–163.
- 67.Михальченко М. Внутрішньотекстові реалізації оцінки / Марина Михальченко // Наукові праці. – Т. 92, вип. 79. – С. 38–42.
- 68.Михальченко М. Оцінка у філософсько-логічному та психологічному аспектах. *Лінгвістичні студії Харківського педагогічного університету імені Г.С. Сковороди*. Харків, 2008. Вип. 18. С. 8–12.
- 69.Мізін К. І. Нові напрями в українській мові : зіставна лінгвокультурологія. *Мовознавство*. 2012. № 6. С. 38–52.
- 70.Нагель В. В. Різновиди оцінки як лінгвістичної категорії. *Дослідження з лексикології і граматики української мови* : зб. наук. праць. Дніпропетровськ : Пороги, 2007. Вип. 6. С. 103–110.
- 71.Нагель В. В. Різновиди оцінки як лінгвістичної категорії. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/dlgum/2007_6/15.html.
- 72.Нагрибельна І. Формування лексичного запасу учнів засобами самостійної роботи. *Українська мова і література в школах України*. 2017. № 10. С. 16–17.
- 73.Насмінчук Г. Актуалізація подій біблійного часу в романі Р. Іваничука «Євангеліє від Томи». *Українська література в загальноосвітній школі*. 2004. № 9. С. 2–5.
- 74.Насмінчук Г. Історіософська концепція роману «Орда» Р. Іваничука та її мистецька реалізація. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2004. № 7. С. 55–59.
- 75.Огуй О. Д. Об'єднана індуктивно-дедуктивна мовно-психологічна класифікація прикметників у мовній картині світу. *Науковий вісник*

Чернівецького національного університету. Сер. : Германська філологія. Чернівці : Рута, 1998. Вип. 41. С. 39–46.

76.Омельчук С., Романенко Ю. Уроки української мови для 11 класу. Київ : Дивослово, 2020. 286 с.

77.Онищенко І. В. Категорія оцінки та засоби її вираження в публіцистичних та інформаційних текстах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова». Дніпропетровськ, 2004. 20 с.

78.Островська О. М. Лінгвостилістичні засоби реалізації категорії оцінки (на матеріалі американської художньої прози) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». Львів, 2001. – 20 с.

79.Оцінка і комунікація : посіб. для студ. та аспір. Вінниця : Нова Книга, 2013. 168 с.

80.Пентиліук М. Теоретичні засади методики навчання української мови. Українська мова і література в школах України. 2013. № 5. С. 2–6.

81.Пентиліук М.І., Окуневич Т.Г. Сучасний урок української мови. Харків : Вид. група «Основа», 2007. 176 с

82.Перейти Рубікон. URL: <http://slovopedia.org.ua/33/53407/33041.html>.

83.Пінчук О. Ф., Червяк П.І. Нариси з етно- та соціолінгвістики. Київ : Просвіта, 2005. 152 с.

84.Поворознюк С. І. Особливості функціонування оцінних дієслівних лексем у публіцистичному дискурсі. *Актуальні проблеми слов'янської філології*. 2010. Вип. XXIII, ч. 4. С. 341–348.

85.Приходько Г. І. Оцінний компонент у семантичній структурі слова. *Вісник Житомирського державного університету. Сер. : Філологічні науки*. 2009. Вип. 45. С. 44–47.

86.Прокопович Феофан. Філософські твори в трьох томах. Київ : Наукова думка, 1980. Т. 2. 552 с.

87.Рубцов І. В. Когнітивно-ономасіологічний підхід до формування суфіксальних дериватів у студентському слензі США. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Сер. : Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. 2010. № 930. С. 43–47.

88.Сагач Г. М. Емоційні суфікси іменників на позначення позитивної суб'єктивної оцінки. *Українська мова та література в школі*. 1975. № 12. С. 24–30.

89.Садлівська О. І. Роль оцінки у створенні тональності композиційно-мовленнєвої форми «статичний опис» у науково-популярному тексті [Електронний ресурс]. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка* (30). 2006. URL: <http://studentam.net.ua/content/view/8881/97>.

90.Сахнюк О. В., Ступак А.В. Феномен негритянського сленгу в сучасній англійській мові. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування* : зб. наук. праць. Сер. : Технічні, сільськогосподарські, фізико-математичні та інші науки. Рівне, 2009. Вип. 3 (47), ч. 3. С. 291–296.

91.Секрет І. Семантичні аспекти американського студентського сленгу. *Наукові записки*. 2009. № 89 (3). С. 80–85.

92.Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. О. Селіванова. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.

93.Сікілінда О. В. Г. С. Сковорода: Філософія самоорганізації особистості. Київ, 2003. 307с.

94.Сімович В. Праці : у 2-х т. Чернівці : Книги – XXI, 2005. Т. 1 : *Мовознавство*. 520 с.

95.Сковорода Г. Філософські трактати URL: <http://ukrclassic.com.ua/katalog/s/skovoroda-grigorij/504-grigorij-skovoroda-filosofski-traktati>.

96.Словарь української мови : в 4-х т.; упорядкував, з додатком власного матеріалу Борис Грінченко. Київ, 1907–1909.

- 97.Сморж Л. О. Естетика : навч. посіб. Київ : Кондор, 2005. 334 с.
- 98.Совенко А. М., Дорда В.О. Реалізація позитивної оцінки в англійському та американському сленгу. *Філологічні трактати*. 2012. Т. 4, № 2. С. 100–107.
- 99.Соловійова Л. Ф. Вираження аксіологічних категорій у сучасній англійській мові (атрибутиви, предикативи і релятиви оцінки) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. : спец. 10.02.04 «Германські мови». Харків, 2000. 19 с.
100. Суспільні цінності населення України в теоретичних і практичних вимірах . Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2013. 336 с.
101. Сучасна українська літературна мова : підруч.; [А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін.] ; за ред. А. П. Грищенка. Київ : Вища школа, 1997. 493 с.
102. Сучасна українська мова : підруч.; [О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін.] ; за ред. О. Д. Пономарева. [4-те вид.]. Київ : Либідь, 2008. 488 с.
103. Тараненко О. О. Конотація. Українська мова. Енциклопедія [редкол. : Русанівський В. М., Тараненко О. О. та ін.]. Київ : «Українська енциклопедія», 2000. С. 248.
104. Туранська В. Вербалізація одиниць функціонально-семантичного поля оцінки в п'єсі Тараса Шевченка «Назар Стодоля». Тарас Шевченко в новітніх парадигмах наукового знання : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 20–21 лютого 2014 р.). Хмельницький : ФОП Цюпак А. А., 2014. С. 207–212.
105. Українська мова : енциклопедія [редкол. : Русанівський В. М., Тараненко О. (співголови); М. П. Зяблюк та ін.]. Київ : Укр. енцикл., 2000. 752 с.

106. Федорова Л. М. Категорія оцінки: до проблеми становлення та вираження в слові (на матеріалі метафор газетно-журнальної періодики). *Українська мова*. 2013. № 1. С.115–121.
107. Халіман О. В. Взаємодія лексичного і прагматичного значень в аспекті аксіологічної прагмалінгвістики (на матеріалі негативно оцінних числових форм іменників). *Лінгвістична палітра* : [зб. наук. праць з актуальних проблем лінгвістики]. Харків : Харк. нац. пед. ун-т, 2009. С. 357–364.
108. Хом'як І., Каркіч І. Компетентнісний підхід до навчання лексики в загальноосвітніх навчальних закладах. *Дивослово*. 2019. № 10. С. 2–5.
109. Хресна дорога. URL: http://www.tianzhilou.com/dgl/zlk/zjwkl/2010-06/25/content_1229567.htm.
110. Худаш М. Я. З історії української антропонімії. Київ : Наукова думка, 1977. 236 с.
111. Цехмейструк О. Г. Мовленнєві акти оцінки у листах-наказах І. Самойловича та І. Мазепи. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/55065/102-TSekhmeystruk.pdf?sequence=1>.
112. Шапар В. Б. Психологічний тлумачний словник. Харків : Прапор, 2004. 640с.
113. Шинкарук В. Д. Оцінка як категорія модусу в латинській мові. *Studia Linguistica*. 2012. Вип. 6. С. 323–331.
114. Юркевич П. З науки про людський дух. *Памфіл Юркевич*. Вибране. Київ : Абрис, 1993. С. 115–221.
115. Яворницький Д. І. Історія запорозьких козаків. Львів : Світ, 1990. Т. 1. 319 с.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бакалець Я., Яріш Я. Із сьомого дна. Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2011. 400 с.
2. Загребельний П. Добрий диявол. Київ: . вид-во ЦК ЛКСМУ «Молодь», 1968. 188 с.
3. Загребельний П. Левине серце. Київ : Радянський письменник, 1978. 327с.
4. Загребельний П. Первоміст. Смерть у Києві : історичні романи. Київ : вид-во художньої літератури «Дніпро», 1978. 809 с.
5. Загребельний П. Переходимо до любові. Київ : Радянський письменник, 1973. 259 с.
6. Загребельний П. Роксолана : [роман]. Київ : Радянський письменник, 1980. 574 с.
7. Загребельний П. Твори : в 6-ти т. Київ : Дніпро, 1979. Т. 2. Диво. 575 с.
8. Іваничук Р. Благослови, душе моя, Господа... : щоденникові записи, спогади, роздуми. Львів : Видавнича Спілка «Просвіта», 1993. 270 с.
9. Іваничук Р. Бо війна – війною...; Через перевал. Харків : Фоліо, 2008. 447 с.
10. Іваничук Р. Вогненні стовпи. Харків : Фоліо, 2009. 507 с.
11. Іваничук Р. Вода з каменю. Саксаул у пісках. Харків : Фоліо, 2007. 414 с.
12. Іваничук Р. Журавлиний крик : [роман]. Харків : Фоліо, 2006. 381 с.
13. Іваничук Р. Мальви (Яничар). Орда : [романи]. Харків : Євроекспрес, 2000. 416 с.
14. Іваничук Р. Хресна проща : [роман-триптих]. Львів : ЛА «Піраміда», 2011. 282 с.
15. Іваничук Р. Через перевал : [химерний роман]. Львів : Літопис, 2004. 192 с.

- 16.Іванченко Р. П. Зрада, або Як стати володарем. Київ : Радянський письменник, 1988. 486 с.
- 17.Кожелянко В. Діти застою. Чернівці : Книги – ХХІ, 2012. 328 с.
- 18.Кожелянко В. Конотоп. Львів : Кальварія, 2001. 176 с.
- 19.Малик В. Князь Ігор : [роман]. Київ : Український Центр духовної культури, 1999. 416 с.
- 20.Малик В.К. Князь Кий : [роман]. Харків : Фоліо, 2012. 282 с.
- 21.Матіос М. Містер і місіс Ю-Ко в країні укрів. Львів : Піраміда, 2006. 136с.
- 22.Матіос М. Черевички Божої Матері. Львів : ЛА «Піраміда», 2013. 208с.
- 23.Мушкетик Ю. На брата брат : [роман]. Харків : Фоліо, 2006. 512 с.
- 24.Мушкетик Ю. Погоня. Прийдімо, вклонімося. Київ : Український центр духовної культури, 1997. 440 с.
- 25.Мушкетик Ю. У пастці. Київ : Український письменник, 2004. 207 с.
- 26.Панч Петро. Гомоніла Україна. Київ : Радянський письменник, 1979. 539 с.
- 27.Шевчук В. Тіні зникомі. Сімейна хроніка : [роман]. Київ : Темпора, 2002. 304 с. : іл.
- 28.Шевчук В. Три листки за вікном : [роман-триптих]; передмова М. Жулинського. Київ : Радянський письменник, 1986. 587 с.
- 29.Шевчук В. У череві апокаліптичного звіра. Київ : Український письменник, 1995. 205 с.
- 30.Шкляр В. Залишенець. Чорний ворон : [роман]. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2014. 432 с.